

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

УДК 342.9:352.075

Савіцька Вікторія Валентинівна

кандидатка юридичних наук,

асистентка кафедри адміністративного права та процесу

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Savitska Viktoria

Candidate of Juribical Sciences,

Assistant of the Department of Administrative Law and Process

Educational and Scientific Institute of Law of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-1403-125X

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЕТИЦІЙ ДО ОРГАНІВ

МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

LEGAL PRINCIPLES OF ELECTRONIC PETITIONS TO LOCAL

GOVERNMENT BODIES

Анотація. Вступ. Петиції до органів місцевого самоврядування сьогодні є якісно новим адміністративно-правовим інститутом у вітчизняній правовій доктрині. Звертається увага, що важливу роль у демократичній трансформації відносин між громадянським суспільством і органами місцевого самоврядування відіграють електронні петиції. Здійснено дослідження праць науковців, які досліджували проблемні питання пов'язані із електронними петиціями. З метою з'ясування правового становлення інституту електронної петиції здійснено аналіз окремих

положень міжнародних нормативно-правових актів, а також проаналізовано низку вітчизняних нормативно-правових актів, в яких мова йде про електронні петиції. Наголос зроблено на з'ясуванні сутності подання електронної петиції громадянами до органів місцевого самоврядування, проаналізована судова практика з проблемних питань подання електронної петиції. Встановлено, що значна кількість законодавчих актів, які мають відношення до регулювання відносин у галузі електронних петицій призводить до відсутності уявлення про цілісність інституту електронної петиції. Доведено, що відсутність спеціального закону у галузі відносин електронної петиції потребує вирішення невідкладних рішень у цій галузі суспільних відносин. Як результат, авторка надає пропозиції для удосконалення відносин щодо подання громадянами електронних петицій до органів місцевого самоврядування.

Мета. Метою дослідження є аналіз правових засад подання громадянами електронних петицій до органів місцевого самоврядування, виявлення ключових проблем, які перешкоджають ефективному функціонуванню цього правового інституту.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове регулювання електронних петицій до органів місцевого самоврядування; 2) праці вітчизняних науковців, котрі сферою свого наукового пізнання обрали питання електронних петицій. В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: історичний метод (дав можливість дослідити становлення еволюції інституту електронних петицій); порівняльно-правовий метод (використано при аналіз зарубіжних нормативно-правових актів); метод аналізу та синтезу (використано для систематичного розгляду існуючих проблемних питань правового регулювання електронних петицій); системний підхід

(надав можливість розглянути інститут електронних петицій як цілісну систему, що охоплює взаємодію громадянського суспільства і органів місцевого самоврядування); методи узагальнення та прогнозування (застосовано у процесі формування висновків).

Результати. На підставі здійсненого правового аналізу зарубіжних та вітчизняних нормативно-правових актів у статті розкрито послідовність впровадження інституту електронних петицій, який є важливим інструментом впливу громадян на діяльність органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб. З'ясовано, що законодавець, надавши громадянам права у визначенні можливостей для реалізації прав, шляхом подання електронної петиції, не забезпечив ефективного гарантування, що електронна петиція обов'язково буде розглянута і по ній буде прийнято відповідне рішення. Запропоновано прийняти спеціальний закон «Про петиції» який повинен гарантувати реальні умови для реалізації демократичних принципів і стандартів.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується розробити та прийняти спеціальний закон, який повинен врегулювати проблемні питання у галузі електронної петиції.

Ключові слова: *правове регулювання, електронні петиції, громадяни, місцеве самоврядування, удосконалення.*

Summary. *Introduction. Petitions to local government bodies today are a qualitatively new administrative and legal institution in domestic legal doctrine. It is emphasized that the study of issues of electronic petitions to local self-government bodies is a qualitatively new legal institution in the domestic legal doctrine. Attention is drawn to the important role that electronic petitions play in the democratic transformation of relations between civil society and local self-*

government bodies. A study of the works of scientists who investigated problematic issues related to electronic petitions. In order to clarify the legal formation of the institution of electronic petition, an analysis of individual provisions of international regulatory legal acts was carried out, as well as a number of domestic regulatory legal acts that deal with electronic petitions were analyzed. Emphasis is placed on clarifying the essence of submitting electronic petitions by citizens to local government bodies, and judicial practice on problematic issues of submitting electronic petitions was analyzed. It was established that a significant number of legislative acts related to the regulation of relations in the field of electronic petitions leads to a lack of understanding of the integrity of the institution of electronic petitions. It is proved that the absence of a special law in the field of electronic petition relations requires urgent decisions in this area of public relations. As a result, the author provides proposals for improving relations regarding the submission of electronic petitions by citizens to local government bodies.

Purpose. The purpose of the study is to analyze the legal foundations of citizens' submission of electronic petitions to local government bodies, to identify key problems that hinder the effective functioning of this legal institution.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) regulatory and legal regulation of electronic petitions to local government bodies; 2) works of domestic scientists who have chosen the issue of electronic petitions as the field of their scientific knowledge. In the process of conducting the study, the following scientific methods were used: historical method (made it possible to study the formation and evolution of the institution of electronic petitions); comparative legal method (used in the analysis of foreign regulatory and legal acts); method of analysis and synthesis (used for a systematic consideration of existing problematic issues of legal regulation of electronic petitions); systemic approach (provided an

opportunity to consider the institution of electronic petitions as a holistic system that encompasses the interaction of civil society and local self-government bodies); methods of generalization and forecasting (applied in the process of forming conclusions).

Results. Based on the legal analysis of foreign and domestic regulatory legal acts, the article reveals the sequence of implementation of the institution of electronic petitions, which is an important tool for citizens to influence the activities of local self-government bodies and their officials. It was found that the legislator, having granted citizens the right to determine the opportunities for exercising their rights by submitting an electronic petition, did not provide an effective guarantee that the electronic petition will definitely be considered and an appropriate decision will be made on it. It is proposed to adopt a special law «On Petitions» which should guarantee real conditions for the implementation of democratic principles and standards.

Prospects. In further scientific research, it is proposed to develop and adopt a special law that should regulate problematic issues in the field of electronic petitions.

Key words: *legal regulation, electronic petitions, citizens, local government, improvement.*

Постановка проблеми. Вхідження України до європейського політичного, інформаційного, економічного і правового простору неминуче спрямовує діяльність органів публічної влади запровадити нові відносини з громадянами, в основу яких покладено розвиток демократичних засад в діяльність органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з урахування європейських принципів і стандартів. Завдяки застосуванню інформаційно-комунікаційних систем у громадян з'являються нові

можливості участі у політичному процесі, зокрема, підвищення рівня їх інформованості щодо актуальних політичних проблем, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Важливу роль у демократичній трансформації відносин між громадянським суспільством і органами місцевого самоврядування відіграють електронні петиції. Водночас значна кількість законодавчих актів, що мають відношення до регулювання відносин у галузі електронних петицій та відсутність спеціального закону потребують вирішення невідкладних рішень у цій галузі суспільних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань електронних петицій до органів місцевого самоврядування є якісно-новим правовим інститутом у вітчизняній правовій доктрині. Так, особливості континентально-європейської моделі електронного урядування досліджували В. Рядінська і А. Канцер [1]. О. Канєнберг-Сандул та В. Форманюк здійснили дослідження особливостей правового регулювання електронного уряду ЄС, виділили три основні моделі побудови електронного уряду [2]. С. Політановський присвятив дослідження наявних світових моделей електронного урядування, надав авторське його визначення [3]. М. Міхровська висвітлила проблеми розвитку електронного урядування та запровадження нового поняття «цифрове урядування» [4]. О. Соловійова, В. Сьоміна висвітлили окремі проблеми розгляду звернень громадян у контексті євроінтеграційних прагнень України [5]. І. Алмаші та М. Алмаші здійснили дослідження правового регулювання інституту звернення громадян в процесі євроінтеграційних процесів [6]. О. Світличний розглянув питання надання правової інформації суб'єктом владних повноважень [7].

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом початку впровадження електронних петицій до органів місцевого самоврядування стала Рекомендація Rec(2001) 19 Комітету міністрів Ради Європи «Про участь

громадян у місцевому публічному житті» від 6 грудня 2001 р. [8], положення якої гарантують громадянам право на доступ до чіткої, вичерпної інформації про різноманітні справи, що стосуються їхніх місцевих громад, і право висловлюватися про найважливіші рішення, які впливають на їхнє майбутнє. Зокрема, у них зазначено, що збільшувати вплив громадян на місцеве планування, взагалі на стратегічні й довгострокові рішення і, давати громадянам можливість брати участь у різних етапах ухвалення саме таких рішень, зокрема, розділяючи цей процес на кілька етапів (наприклад, складання програми, підготовка проектів і альтернативних варіантів, виконання, бюджетне й фінансове планування, ілюструвати кожну фазу планування ясними, зрозумілими матеріалами, легко доступними для громадськості, використовуючи для цього по змозі засоби інформації, доступні завдяки новим технологіям (CD-роми, DVD, доступні для громадськості документальні електронні бази даних).

Правове регулювання засад електронних петицій на наднаціональному рівня, прийнятих в Європейському Союзі, є значна кількість що вплинули на становлення та розвиток електронних петицій, серед яких, зокрема, серед численної їх кількості, слід звернути увагу Директива Європейського Парламенту і Ради ЄС 2002/21/ЄС про спільні регулятивні рамки для електронних комунікаційних мереж та послуг від 07.03.2002 р. [9]. Директива запроваджує гармонізовану правову структуру для регулювання електронних комунікаційних послуг, електронних комунікаційних мереж, пов'язаного оснащення та пов'язаних послуг. Рекомендація CM/Rec(2009)1 Комітету Міністрів державам-членам щодо електронної демократії від 18.02.2009 р., визначає основні рамки та принципи щодо запровадження електронної демократії органами влади всіх рівнів, дає визначення електронним інструментам участі, зокрема, електронним петиціям (е-петиції) [10].

В Рекомендаціях CM/Rec(2018)4 від 21.03.2018 р. [11] акцентувалася увага на заходах, спрямованих на заохоченні участі громадян в процесі прийняття рішень на місцевому рівні та в управлінні місцевими справами. Заохочувати інновації й експерименти в намаганнях органів місцевого самоврядування спілкуватися з громадянами та залучати їх до процесів прийняття рішень якомога ближче. Повною мірою використовувати нові інформаційні й комунікативні технології й вживати заходів для забезпечення використання органами місцевого самоврядування та іншими публічними органами, всього комплексу доступних комунікативних засобів.

Для електронних петицій важливого значення набувають міжнародні стандарти. Одним із демократичних принципів, спільним для всіх держав-членів Ради Європи, є право громадян висловлюватися та впливати на прийняття та реалізацію важливих рішень, що їх стосуються, чи вибір шляхів розвитку громади. Тому надзвичайно важливо, щоб громадяни та неурядові організації брали участь в управлінні публічними справами. Щоб допомогти державам-членам забезпечити ефективну участь громадян та неурядових організацій в управлінні публічними справами, Рада Європи розробила відповідні стандарти, зокрема щодо можливостей «цифрової участі» громадян. Рекомендація CM/Rec(2009)11 Комітету Міністрів державам-членам щодо електронної демократії визначає основні рамки та принципи щодо запровадження електронної демократії органами влади всіх рівнів, дає визначення електронним інструментам участі, зокрема, електронним петиціям.

Електронне подання протесту чи рекомендації демократичному інституту: громадяни підписують петицію та можуть брати участь у дискусії з цього питання, вказавши свої імена та адреси онлайн. Як і петиції до парламенту в широкому сенсі, електронні клопотання можуть мати різні

форми. Досвід європейських країн демонструє, що ефективно впровадження та вдосконалення механізму е-петицій надає громадянам та іншим зацікавленим сторонам можливості для того, щоб їхні голоси були почуті і, щоб вони могли взяти участь у складанні порядку денного і прийняття рішень. Громадяни, які можуть виносити пропозиції та висловлюватися під час обговорення та реалізації важливих питань та рішень [12].

Вітчизняне законодавство передбачає право на звернення громадян до органів публічної влади. Перш за все на такий аспект акцентує увагу ст. 40 Конституції України, відповідно до положень якої усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [13].

Таким чином, положення Основного закону України запровадило правовий механізм реалізації прав, свобод та інтересів громадян, шляхом конституційного права на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів. Конституційні положення знайшло своє продовження в ст. 1 Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР [14], відповідно до якого громадяни України та особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Порядок ведення діловодства за зверненнями громадян за пропозиціями (зауваженнями), заявами (клопотаннями) і скаргами громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, здійснюється відповідно до Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, у медіа, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 р. №348 (в редакції постанови № 629 від 24.06.2023) [15], де, зокрема, зазначено, що Електронне звернення приймається на визначену електронну адресу або шляхом заповнення електронної форми, яка розміщується на офіційному веб-сайті організації.

Слід зазначити, що у разі невідповідності електронної петиції встановленим вимогам оприлюднення такої петиції не здійснюється, про що повідомляється автору (ініціатору) не пізніше строку, встановленого для оприлюднення. Також, варто звернути увагу, що в Конституції України закріплено змістовні характеристики права на інформацію, згідно з яким кожному гарантується право на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [7, с. 89]. В нормах ст. ст. 5-6 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-XII [16], зазначено, що кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Одним із обов'язків суб'єктів владних повноважень є інформування громадськості про свою діяльність і прийняті рішення.

На механізм правового регулювання відносин жителів територіальної громади, їх участі у місцевому самоврядуванні, у вирішенні питань місцевого

значення може здійснюватися безпосередньо та/або з використанням інформаційно-комунікаційних технологій вказує Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05. 1997 р. № 280/97-ВР [17].

Отже, в сучасних умовах технічного прогресу громадяни можуть скористатися найбільш прогресивним та зручним способом комунікації з органами місцевого самоврядування, шляхом направлення електронної петиції.

Г. Котляревська вказує, що особливості електронної петиції як різновиду звернень полягають у способі та формі подання, суб'єктному складові відносин у сфері подання електронної петиції, яка подається у письмовій формі. Візуальною формою подання електронного документу є електронна петиція, так як відображення даних, які у ній містяться, здійснюється через електронні засоби, придатні для приймання його змісту людиною [18, с. 296].

Порядок подання та розгляд електронної петиції визначає ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян», відповідно до норм якого Громадяни можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування з електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції [14].

Як зазначають О. Соловйова і В. Сьоміна, Законом України «Про звернення громадян» регламентується низка положень щодо реалізації права на звернення, зокрема: права особи при розгляді заяви чи скарги (ст. 18); відповідні обов'язки органів державної влади й місцевого самоврядування (ст. 19); загальні терміни розгляду заяв чи скарг, а також подання скарг в адміністративному порядку (ст. 17, 20). Тим не менш, Закон України «Про

звернення громадян» не враховує ряд основних положень взаємовідносин фізичної особи з публічною адміністрацією, таких як: гарантування права особи бути вислуханою в процесі розгляду її справи, забезпечення права брати участь в процедурі адміністративного характеру особисто або через представника, зазначення засобів правового захисту, необхідність мотивувати рішення, прийняте не на користь фізичної особи, доступ особи до інформації щодо її справи. Вказані положення в європейських країнах утворюють сутність права на належне адміністрування і в той же час слугують гарантіями належного розгляду звернень громадян [5, с. 426].

Водночас, забезпечуючи можливості реалізації прав і свобод громадянами, шляхом звернення електронної петиції законодавець також висуває вимоги до такого виду петиції. До таких вимог слід віднести:

Спеціальну форму електронної петиції; викладення суті звернення; кількість підписів громадян на підтримку електронної петиції; строки збору підписів; кількість та перелік осіб, які підписали електронну петицію; відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції; дату оприлюднення електронної петиції на офіційному веб-сайті адресата; строки розгляду електронної петиції.

Проте, навіть дотримання суб'єктами звернення законодавчих умов подання електронної петиції не є гарантією її виконання адресатом до якого вона звернута. Прикладом електронного звернення громадськості до Президента України, є зібрані більш ніж 25000 підписів голосів необхідних для ветоування законопроекту №4201 про обчислення часу [19].

Важливим механізмом правових засад електронної петиції є її відповідність вимогам законодавства, оскільки її невідповідність не може бути підставою для її розгляду. В практичній площині необхідно також враховувати правові висновки Касаційного адміністративного суду у складі

Верховного Суду, сформульовані у Постанові від 18.01.2021 р. у справі №9901/302/20, де зазначено, що відповідальність за зміст електронної петиції несе автор (ініціатор) електронної петиції. Відповідні органи державної влади, органи місцевого самоврядування та громадські об'єднання під час збору підписів на підтримку електронної петиції зобов'язані забезпечити безоплатність доступу. Відповідно до положення ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» електронна петиція, яка в установлений строк не набрала необхідної кількості голосів на її підтримку, після завершення строку збору підписів розглядається як звернення громадян. Оскільки оприлюднення петиції не відбулось через її невідповідність вимогам законодавства, не було підстав для розгляду її як звернення громадян [20].

Отже, гарантуючи право громадян на подання електронної петиції, це питання регулюється окремими нормами Закону України «Про звернення громадян», а також низкою міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів, на відміну інших держав, де і питання петиції, електронної петиції регулюється нормами спеціального законодавства. Так, в Литовській Республіці діє Закон «Про петицію», згідно ст. 9 якого петиція – це письмова заява петиціонера, адресована до Сейму, Уряду чи муніципального уряду та адміністративних інституцій, що містить вимоги чи пропозиції щодо вирішення питань, рішення яких може потребувати прийняття нового правового акту, зміни правового акту, доповнень або виключень, та яку комісія з петицій визнає за петицію. В Республіці Польща правила подання та розгляду петицій визначені в Законі «Про Петиції», в якому розкривається процедура подання та розгляду скарг та пропозицій. Відповідно до Регламенту Сейму розглядом петицій, що адресовані Сейму, займається спеціальна Комісія з питань Петицій. Відповідно до Закону «Про Петиції» предметом петиції може бути прохання щодо зміни законодавства,

здійснення заходів чи інших дій стосовно питання, що піднімається в петиції, та стосовно суспільного життя [6, с. 24-25].

Висновки. Таким чином, з урахуванням вище міркувань, можна дійти висновку, що на сьогодні в Україні дія низка нормативно-правових актів, які забезпечують реалізацію інституту електронної петиції як форми безпосередньої участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування на території України. Законодавець, надавши громадянам права у визначенні можливостей для реалізації цих прав, шляхом подання електронної петиції, не забезпечив ефективне гарантування, що електронна петиція обов'язково буде розглянута і по ній буде прийнято відповідне рішення. Приймаючи до уваги важливість інституту електронної петиції для громадян та суспільних інтересів, в перспективі доцільно прийняти спеціальний закон «Про петиції» який повинен гарантувати реальні умови для реалізації демократичних принципів і стандартів, з необхідністю приділення особливої уваги прозорого і відповідального ставлення Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, посадових осіб органів місцевого самоврядування до правомірних вимог громадян.

Перспективою у дослідженні подання електронної петиції до органів місцевого самоврядування, повинна стати розробка і прийняття спеціального закону, метою якого є врегулювання проблемних питань у галузі електронної петиції.

Література

1. Рядінська В., Канцер А. Особливості континентально-європейської моделі впровадження електронного урядування. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/ryadinska_kancer_thesis.doc (дата звернення: 27.01.2025).

2. Канєнберг-Сандул О., Форманюк В. Особливості правового регулювання електронного уряду в ЄС. *Права людини – пріоритет сучасної держави : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 10 грудня 2021 року) / відп. ред. С. В. Ківалов. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 458-463. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/50821b31-574d-4a2e-b0bd-64356f0d7aed/content> (дата звернення: 27.01.2025).

3. Політановський С. Світові моделі електронного урядування: виклики правової сучасності. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2018. № 2. С. 29-35.

4. Міхровська М.С. Цифрове урядування як новий рівень взаємодії держави і суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 272-275.

5. Соловійова О.М., Сьоміна В.А. Деякі проблеми розгляду звернень громадян у контексті євроінтеграційних прагнень України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 425-428.

6. Алмаші І.М., Алмаші М.М. Правове регулювання інституту звернення громадян як необхідної передумови розвитку принципів демократії в системі органів місцевого самоврядування в процесі євроінтеграції. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/451/12151/25406-1?inline=1> (дата звернення: 27.01.2025).

7. Світличний О.П. Надання правової інформації суб'єктом владних повноважень. *Публічне право*. 2017. № 3. С. 88-94.

8. Про участь громадян у місцевому публічному житті: Рекомендація Rec (2001) 19 Комітету міністрів Ради Європи від 06.12.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_739#Text (дата звернення: 28.01.2025).

9. Директива Європейського Парламенту і Ради ЄС 2002/21/ЄС про спільні регулятивні рамки для електронних комунікаційних мереж та послуг від 07.03.2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-02#Text (дата звернення: 28.01.2025).

10. Recommendation CM/Rec (2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers Deputies). URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp (дата звернення: 08.02.2025).

11. Рекомендація CM/Rec(2018)4 від 21.03.2018 р. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39> (дата звернення: 28.01.2025).

12. Е-петиції: стандарти та практики е-петицій у деяких державах-членах Ради Європи Аналітична довідка. 20.08.2019 р. URL: <https://rm.coe.int/overview-of-e-petition-systems-in-europe-ukr-fv/168096d64> (дата звернення: 29.01.2025).

13. Конституції України: Закон України від 28.06.1996 р. 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 29.01.2025).

14. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звернення: 29.01.2025).

15. Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, у медіа: постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 р. №348 (в

редакції постанови № 629 від 24.06.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-п#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

16. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

17. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-#Text> (дата звернення: 30.01.2025).

18. Котляревська Г.М. Електронна петиція як вид звернення громадян. *Держава та регіони*. 2019. № 3. С. 295-300.

19. Закликаємо президента Зеленського ветоувати законопроект №4201 про обчислення часу. №22/230584-еп. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/230584> (дата звернення: 31.01.2025).

20. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 18 січня 2021 року у справі № 9901/302/20. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1065252/> (дата звернення: 31.01.2025).

References

1. Riadinska V., & Kantser A. Osoblyvosti kontynentalno-yevropeiskoi modeli vprovadzhennia elektronnoho uriaduvannia. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/ryadinska_kanczer_thesis.doc [in Ukrainian].

2. Kanienberh-Sandul O., & Formaniuk V. (2021). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання elektronnoho uriadu v YeS. *Prava liudyny – priorytet suchasnoi derzhavy: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. pp. 458-463. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/50821b31-574d-4a2e-b0bd-64356f0d7aed/content> [in Ukrainian].

3. Politanovskyi C. (2018). Svitovi modeli elektronnoho uriaduvannia: vyklyky pravovoi suchasnosti. *Naukovyi visnyk publichnoho i pryvatnoho prava*. №2. pp. 29-35 [in Ukrainian].

4. Mikhrovska M.S. (2020). Tsyfrove uriaduvannia yak novyi riven vzaiemodiie derzhavy i suspilstva. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. №7. pp. 272-275 [in Ukrainian].

5. Soloviova O.M., & Somina V.A. (2022). Deiaki problemy rozghliadu zvernenn hromadian u konteksti yevrointehratsiinykh prahnen Ukrainy. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 5. pp. 425-428 [in Ukrainian].

6. Almashi I.M., & Almashi M.M. Pravove rehuliuвання institutu zvernennia hromadian yak neobkhidnoi peredumovy rozvytku pryntsyviv demokratii v systemi orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v protsesi yevrointehratsii. URL: [http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/451/12151/25406-\[in Ukrainian\].](http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/451/12151/25406-[in Ukrainian].)

7. Svitlychnyi O.P. (2017). Nadannia pravovoi informatsii subiekтом vladnykh povnovazhen. *Publichne pravo*. № 3. pp. 88-94 [in Ukrainian].

8. Pro uchast hromadian u mistsevomu publichnomu zhytti Rekomendatsiia Rec (2001) 19 Komitetu ministriv Rady Yevropy vid 06.12.2001 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_739#Text [in Ukrainian].

9. Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady YeS 2002/21/IeS pro spilni rehuliatyvni ramky dlia elektronnykh komunikatsiinykh merezh ta posluh vid 07.03. 2020 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-02#Text [in Ukrainian].

10. Rekomendatsiia CM/Rec(2009)11 Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam shchodo elektronnoi demokratii vid 18.02.2009 r. URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp.

11. Rekomendatsiia CM/Rec vid 21.03.2018 r. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39>.

12. E-petytsii. Standarty ta praktyky e-petytsii u deiakykh derzhavakh-chlenakh Rady Yevropy Analitychna dovidka vid 20.08.2019 r. URL: <https://rm.coe.int/overview-of-e-petition-systems-in-europe-ukr-fv/168096d64> [in Ukrainian].

13. Konstytutsii Ukrainy (1996). Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian]

14. Pro zvernennia hromadian: Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r. № 393/96-VR. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-vr#Tex> [in Ukrainian].

15. Instruksii z dilovodstva za zvernenniamy hromadian v orhanakh derzhavnoi vlady i mistsevoho samovriaduvannia, obiednanniakh hromadian, na pidpriemstvakh, v ustanovakh, orhanizatsiiah nezalezhno vid form vlasnosti, u media: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.04.1997 r. №348 (v redaktsii postanovy № 629 vid 24.06.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348-97-p#Text> [in Ukrainian].

16. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.10.1992 r. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> [in Ukrainian].

17. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-#Text> [in Ukrainian].

18. Kotliarevska H.M. (2019). Elektronna petytsiia yak vyd zvernennia hromadian. *Derzhava ta rehiony*. № 3. pp. 295-300 [in Ukrainian].

19. Zaklykaiemo prezydenta Zelenskoho vetuvaty zakonoproiekt №4201 pro obchyslennia chas. №22/230584-ep. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/230584> [in Ukrainian].

20. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 18 sichnia 2021 roku u spravi № 9901/302/20. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1065252/> [in Ukrainian].